

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Adela Vinković

**ODNOS RODITELJSKOG PONAŠANJA I NAVIKA UPOTREBE
DIGITALNIH UREĐAJA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Diplomski sveučilišni studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

**ODNOS RODITELJSKOG PONAŠANJA I NAVIKA UPOTREBE
DIGITALNIH UREĐAJA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Psihologija dječje igre

Mentor: izv. prof. dr. sc. Tena Velki

Sumentor: dr. sc. Marija Milić

Student: Adela Vinković

Matični broj: 3569

Osijek, rujan, 2019.

SAŽETAK

Danas je život nezamisliv bez medija masovne komunikacije. S obzirom da sve više digitalnih uređaja koriste i djeca, može se reći kako ti uređaji imaju veliku ulogu u odgoju i samom razvoju djece. Roditelji bi trebali kontrolirati što njihovo dijete radi na određenom digitalnom uređaju, no da bi bili uspješni u tome, trebaju biti medijski pismeni i kompetentni, kako bi, kao takvi, mogli izabrati primjereni sadržaj kojemu će dijete biti izloženo.

U svrhu izrade ovog diplomskog rada provedeno je istraživanje u dječjem vrtiću "Sjenčica". U istraživanju je sudjelovalo 31 dijete (od toga 17 djevojčica) i 31 roditelj. Prosječna dob djece bila je $M=6,1$ ($SD=0,3$), dok je prosječna dob roditelja bila $M=36,7$ ($SD=4,3$). Cilj rada bio je saznati koriste li djeca digitalne uređaje, na koji način i koliko vremena provode na istim. Također se željelo ispitati koliko vremena dnevno, djeca roditelja različitog odgojnog stila provode na digitalnim uređajima. U istraživanju su korišteni intervju, anketa o digitalnim uređajima, anketa roditeljskog ponašanja, Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja i Skala roditeljske medijacije. Djeca su intervjuirana, a roditelji su popunili anketu o digitalnim uređajima, anketu roditeljskog ponašanja, Skalu kvalitete obiteljskog funkcioniranja te Skalu roditeljske medijacije. Utvrđeno je da djeca autoritativnih i popustljivih roditelja provode više vremena ispred digitalnih uređaja za razliku od djece autoritarnih roditelja. Također, popustljivi roditelji nemaju kontrolu te ne postavljaju granice korištenja digitalnih uređaja svojoj djeci. Nalazi ovog istraživanja ukazuju kako djeca danas u većoj mjeri koriste tablet i mobitel te gledaju YouTube i video blogove nego što su to ranija istraživanja ukazivala.

Ključne riječi: dijete, stilovi roditeljstva, mediji, digitalni uređaji

SUMMARY

Today, life is unimaginable without mass media. As children more frequently use digital devices, one can say that these devices play a significant role in the upbringing and development of children. Parents should control what the child does on specific digital devices, but to do so, they should be media literate and competent. Only in that way, they can choose appropriate content for the child.

The research was carried out in the kindergarten "Sjenčica". This research aimed to find if children's preferences considering digital devices usage, how and how much time they spend using them daily. Also, studies examined possible connections among parenting styles and the amount of time children spend on digital devices. The data were obtained from 31 children and their parents (17 females). The mean age of the children was $M=6.1$ ($SD=0.3$), while the mean age of the parents was $M=36.7$ ($SD=4.3$). Experimentators interviewed children and parents completed four questionnaires: The digital devices poll, The parental behavior poll, The Parental Mediation Scale and The Family Function Quality Scale. Children of authoritative and indulgent parents spend more time in front of digital devices than the children of authoritarian parents. Also, indulgent parents have no control and set no limits on the children's use of digital devices. The findings of this study indicate that children today are more likely to use their tablet and cellphone and watch YouTube and video blogs than previous research has suggested.

Key words: child, parental styles, media, digital devices

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
1.1 Medijska pismenost.....	3
1.1.1 Važnost uključenosti roditelja u razvoj medijske pismenosti djece	3
1.2 Djeca i mediji	4
1.2.1 Izloženost djece medijima.....	5
1.2.2 Utjecaj medija na djecu predškolskog uzrasta	5
1.3 Roditeljstvo	6
1.3.1 Stilovi roditeljstva.....	7
1.3.2 Osobine i postupci roditelja	8
1.4 Roditeljska medijacija.....	9
1.4.1 Uloga roditelja u digitalnoj sigurnosti i davanju savjeta	9
1.4.2 Povezanost roditeljskih stilova i medijske pismenosti djece	10
1.5 Vrsta istraživanja.....	12
1.6 Etika istraživanja i sudionici istraživanja.....	12
2. CILJ ISTRAŽIVANJA I ISTRAŽIVAČKA PITANJA.....	13
2.1 Cilj istraživanja	13
2.2 Istraživačka pitanja.....	13
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	13
3.1 Opis uzorka ispitivanja.....	13
3.2 Instrumenti istraživanja.....	13
3.3 Postupak istraživanja.....	15
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	16
4.1 Intervju proveden s djecom.....	16
4.2 Anketa o roditeljskoj kontroli dječeg korištenja digitalnih uređaja	21
4.3 Anketa – stil roditeljstva	29
4.4 Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja	30
4.5 Skala roditeljske medijacije	31
5. ZAVRŠNA RAZMATRANJA.....	34
6. ZAKLJUČAK.....	35
7. LITERATURA	36
8. PRILOZI.....	40

1. UVOD

Upotreba digitalnih uređaja u svakodnevnom životu, radu i igri svakim danom postaje sve veća. Napretkom elektronike, digitalni uređaji su sve dostupniji, skoro svaka obitelj ih ima pa su stoga oni danas sve dostupniji i djeci. Djeca se sve više prilagođavaju digitalnom okruženju te razvijaju vještine i znanja potrebna za njihovo korištenje. Ona se brzo nauče služiti digitalnim uređajima stoga već u predškolskoj dobi usvajaju pravila računalnih igara, samostalno si puštaju željene animirane filmove na YouTube-u i slično. Kako bi pomogli djeci u donošenju mudrih odluka u izboru i načinu korištenja tih medija, roditelji bi trebali nadzirati njihovo ponašanje vezano za medije. Ranija istraživanja pokazala su kako demografski čimbenici te ponašanje i stav roditelja prema medijima utječu na ponašanje djece predškolske dobi prema medijima (Rek i Kovačić, 2018). Wartella, Rideout, Lauricella i Connell (2013) primijetili su povezanost između medijskih navika roditelja i medijskih navika njihove djece. Veća izloženost ekranu odraslih članova obitelji rezultira značajno većom izloženošću njihove djece na ekranu.

1.1 Medijska pismenost

Medijska pismenost je skup vještina pomoću kojih možemo analizirati i propitivati sadržaje kojima smo izloženi te procijeniti pouzdanost i točnost izvora (Ćosić, 2019). Medijska pismenost uključuje i podržava kreativnost, radoznalost, istraživanje, kritičko mišljenje i stalno propitivanje koje širi dječje vidike i mogućnosti te donosi promjene društva i samoga sebe. Djeca takav pristup mogu i trebaju početi razvijati od najranije dobi kako bi jednog dana mogli razlikovati dobre od loših informacija, odnosno medijskog sadržaja. Djeca kod kojih je razvijena medijska pismenost osjećaju se sigurno i zaštićeno u interakciji s medijima te stvaraju siguran prostor sebi i drugim korisnicima. Roditelji koji imaju važnu ulogu u djetetovu životu ključni su u procesu razvoja medijske pismenosti njihove djece (Ćosić, 2019).

1.1.1 Važnost uključenosti roditelja u razvoj medijske pismenosti djece

Djeca se rađaju i odrastaju u okruženju u kojemu su neizbježni različiti mediji, poput televizije i računala. Ilišin, Marinović Bobinac i Radin (2001) navode kako se navikavanje djece na te medije zbiva brzo pa djeca vrlo rano pokazuju želju za služenjem digitalnim uređajima. Djeca od početka svog života svjedoče i u tom aspektu obiteljskog života te sudjeluju u njemu, u onoj mjeri i na način koji je zastupljen u obitelji. Promatraju roditelje, braću, sestre kako gledaju televiziju, slušaju glazbu, igraju igrice i sl. Obitelj je mjesto gdje se odlučuje s kojim će medijima dijete doći u doticaj i kakvu će važnost oni imati u njegovom životu. Kakav će odnos s medijima djeca kasnije imati ovisi o njihovom ranom iskustvu u obitelji. Stoga se sve veća pozornost pridaje osnaživanju djece i razvoju medijske pismenosti unutar obitelji, kao prvog i najvažnijeg modela ponašanja. Prema tome, može se reći da uključenost, predanost i prisutnost roditelja u prvim godinama života postavlja temelje za kasnije stjecanje znanja i iskustva, kako u svim važnijim oblicima ponašanja, tako i kada je riječ o medijskoj pismenosti i navikama djece vezanim za medije. Dakle, djeci trebaju roditelji koji će pokazati interes za aktivnosti djece na digitalnim uređajima i tako biti upućeni u digitalne medije s kojima njihova djeca dolaze u doticaj. Mnogo je još načina na koji roditelji mogu podržati razvoj medijske pismenosti kod djece. Neki od njih su: postavljanje granica, oprez, kritičko promišljanje o sadržaju izloženom u medijima, informiranost o sigurnosti (Ćosić, 2019).

1.2 Djeca i mediji

Sve više djece danas koristi digitalne uređaje i to već u predškolskoj dobi, a neki od uređaja su televizija, mobitel, laptop, tablet, računalo i sl. Digitalne uređaje djeca koriste na način da gledaju animirane filmove, videozapise, igraju igrice, gledaju različite sadržaje na YouTube-u i sl. Na taj način prilagođavaju se digitalnom okruženju te razvijaju potrebna znanja i vještine, usvajaju pravila računalnih igrica, rješavaju problemske situacije na uređaju, koriste ih za komunikaciju, zabavu, učenje i druge aktivnosti. Računalo je ušlo skoro u svaku instituciju i obitelj. Ono što je nekada bila televizija, danas su računalo, tablet, mobitel, igrače konzole. Osnovne navike upotrebe digitalnih uređaja u igri i razonodi mogu se stjecati već u institucijama koje se bave ranim odgojem i obrazovanjem. Pravilna upotreba digitalnih uređaja u ranoj dobi odgojno-obrazovni proces čini kreativnijim, zanimljivijim, kvalitetnijim. Najčešće pitanje koje se postavlja je kada dijete upoznati s digitalnim uređajima. To je ujedno i pitanje na koje se najčešće nude različiti odgovori. Pravo vrijeme za upotrebu digitalnih uređaja je ono kada dijete pokaže interes. Upotreba digitalnih uređaja kod kuće, kao i u odgojno-obrazovnim ustanovama, trebala bi biti dobro kontrolirana i metodički osmišljena. Često se događa da djeca previše vremena provode ispred digitalnih uređaja. Tu je vrlo važna uloga roditelja i odgojitelja, koji bi trebali omogućiti njihovu pravilnu upotrebu. Prije nego dijete uđe u svijet digitalnih medija, važno je definirati određena pravila kako bi se izbjegao mogući negativni učinak na socijalni i emocionalni razvoj djeteta (Tatković i Baf, 2011).

Mišljenja o tome koliko je boravak djeteta za digitalnim uređajem štetan ili koristan, vrlo su različita. Postoje mnoge opasnosti, ali i koristi, a što će prevladavati, ovisi o vremenu koje dijete provede ispred digitalnog uređaja, načinu upotrebe te o roditeljskoj kontroli. Živković (2006) navodi kako su neke od koristi digitalnih uređaja zabavni i korisni programi uz pomoć kojih djeca mogu dobiti puno novih podataka i znanja. Također navodi da roditelji trebaju poticati upotrebu računala kao medija, odnosno sredstvo učenja, a ne u potpunosti prepustiti djetetu boravak za računalom, jer će na taj način dijete smatrati računalo isključivo kao izvor zabave. Shapiro (1998, prema Živković, 2006) navodi rezultate anketa u Americi, prema kojima djeca koja češće koriste računalo, manje vremena provode pred televizorom.

1.2.1 Izloženost djece medijima

Danas su djeca izloženija medijima u odnosu na njihove roditelje u toj dobi. Kako se razvija tehnologija, tako raste i broj sadržaja namijenjenih djeci predškolske dobi. Takvi sadržaji promoviraju se kao edukativni te samim time postaju roditeljima privlačniji, što dovodi do većeg korištenja digitalnih uređaja od strane djece (Radesky i sur., 2014). Ranija istraživanja pokazivala su kako postoje razlike u vremenu kojega provode dječaci, odnosno djevojčice na digitalnim uređajima te vrsti sadržaja kojega gledaju (Huston i sur., 1999; Tatković i Baf, 2011; Wright i sur., 2001). Prema tim istraživanjima (npr. Huston i sur., 1999; Singer i Singer, 1981; Wright i Huston, 1995) dječaci češće gledaju televiziju od djevojčica. Za razliku od prijašnjih istraživanja, novija tvrde kako nema rodne razlike u gledanju televizije i korištenju digitalnih uređaja od strane djece (Anand i Krosnick, 2005; Krosnick i sur., 2003). S obzirom na brzi razvoj tehnologije, djeci je danas dostupno puno više digitalnih uređaja i aktivnosti te možemo reći da su se rodne razlike uvelike smanjile. Također, s porastom dobi, povećava se sposobnost obrade kompleksnih informacija iz digitalnih medija i sposobnost za manipulaciju interaktivnim medijima (Anand i Krosnick, 2005). Zbog toga se, s porastom dobi, povećava i učestalost upotrebe digitalnih uređaja, a promjene u navikama upotrebe digitalnih uređaja javljaju se između sedme i devete godine (Gutnick i sur., 2010; Wright i sur., 2001). Međutim, navike se stvaraju od najranije dobi, stoga je važno već i tada usmjeravati djecu u one aktivnosti i sadržaje u medijima koji ne samo da im neće biti štetni, već će djeca od njih imati i koristi.

1.2.2 Utjecaj medija na djecu predškolskog uzrasta

Govoriti o medijima znači priznati im sveprisutnost, važnost i mogućnost utjecaja, kako na odrasle tako i na djecu. Utjecaj medija različitog je intenziteta te ovisi o mnogim čimbenicima. S obzirom da su djeca sastavni dio društvene zajednice, nije ih moguće izdvojiti iz zajednice i reći kako mediji na njih nemaju utjecaj (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011). Djeca su aktivni korisnici medija, iz njih stvaraju vlastite spoznaje te su iz tog razloga od velike važnosti kvaliteta i primjerenost sadržaja kojemu su izloženi. Upravo su djeca najosjetljiviji korisnici medija. Naročito predškolska djeca, čija se sposobnost logičkog zaključivanja tek treba razviti ulaskom u fazu konkretnih operacija. Zbog toga su podložnija negativnom utjecaju medija te je vrlo važna uloga roditelja u tome,

odnosno roditeljski odgojni stil. Na primjer, djeca zanemarujućih roditelja, kako navodi Čudina Obradović i Obradović (2006), nemaju nadzor i kontrolu nad djetetom pa su takva djeca podložnija opasnostima na Internetu. Isto tako, autoritativni roditelji postavljaju jasne granice i kontrolu pa samim time imaju uvid u djetetove radnje na digitalnim uređajima. Na taj način, dijete se uči odgovornom ponašanju (Pernar, 2010), razvija samopouzdanje te su šanse za potencijalnim opasnostima na Internetu minimalne.

1.3 Roditeljstvo

Roditeljstvo je proces kojega čine različiti zadatci, pravila, uloge te odnos dijete – roditelj. Roditelji su vrlo važni u djetetovom životu. Oni su ti koji djetetu omogućuju ostvarenje njegovih fizioloških potreba, koji potiču njegov razvoj, bilo to kognitivni, emocionalni, socijalni, moralni, duhovni, seksualni, obrazovni ili kulturni (Arendell, 1997). Roditelji trebaju vladati različitim vještinama, poput rješavanja problema, ostvarivanja komunikacije, socijalizacije, nošenja s porazom, kako bi te vještine mogli prenijeti na svoju djecu. Odgoj se može smatrati kao prenošenje tih vještina.

Arendell (1997) navodi kako uloga roditelja nije „prirodno“ ponašanje uvjetovano potrebom za reprodukcijom. Uloga roditelja odnosi se na odgoj, brigu za dijete, prenošenje vještina komunikacije i socijalizacije. Roditeljstvo je složeni socijalni proces kojim se stvara odnos roditelj – dijete. Složen je proces upravo zbog različitih vještina i ponašanja koje roditelji prenose na dijete.

Za većinu roditelja roditeljstvo izaziva zadovoljstvo, sreću te potrebu za davanjem i primanjem ljubavi (Buljan Flander i Karlović, 2004). Odnos roditelj – dijete vrlo je snažno emocionalno iskustvo. No, istovremeno je roditeljstvo i jedna od najzahtjevnijih uloga svakog roditelja. Roditelji su ti koji su odgovorni za zdravlje i sigurnost djeteta, njegovo poučavanje te prenošenje vještina potrebnih za život. Također se u nekim kulturama smatraju da su roditelji ti koji potiču razvoj osobina koje se smatraju vrlinama. Psiholozi su tome dodali i onaj, ne manje važan cilj: biti pri tome dovoljno dobar.

1.3.1 Stilovi roditeljstva

Ono što stvara roditeljske stilove, prema Čudina Obradović i Obradović (2006) su dvije dimenzije. Prva dimenzija je roditeljska toplina koja djetetu pruža ljubav i podršku, dok je druga dimenzija nadzor. Dimenzija nadzora, kako navode autori, dijeli se na vanjski ili nadzor ponašanja u kojem se postavljaju granice i pravila ponašanja, te unutarnji ili psihološki nadzor u kojem se prate unutarnji doživljaji, emocije i misli.

Maleš, Milanović i Stričević (2003) navode temeljne odgojne stilove koji su podijeljeni na:

- **AUTORITATIVNI**, u kojem su roditelji topli, drže se pravila te prihvaćaju djecu onakvima kakvi jesu.
- **AUTORITARNI**, u kojem su roditelji hladni i imaju rezerviran odnos te moraju imati kontrolu nad djetetovim ponašanjem.
- **POPUSTLJIVI**, u kojem roditelji ne kontroliraju ponašanje djeteta, popuštaju nad njihovim zahtjevima i nemaju velikih očekivanja.

Uz ovu tipologiju, koja sadrži tri vrste roditeljskih stilova, Maccoby i Martin (1983, prema Čudina Obradović i Obradović, 2006) proširili su je s još jednim stilom. Uveli su dimenziju topline koja se odnosila na osjetljivost roditelja na djetetove potrebe, dok su nadzor zamislili kao zahtjevnost (Čudina Obradović i Obradović, 2006, 268). U kombinacijama zahtjevnosti i topline utvrđena su četiri tipa roditeljskog odgojnog stila. Autoritaran odgojni roditeljski stil naziva se još i autokratski ili kruti-strogi stil. On obuhvaća situacije u kojima roditelji nadziru dijete, postavljaju velike zahtjeve pred njega te istovremeno mnogo očekuju ne pružajući mu dovoljno topline i podrške. Autoritativan odgojni roditeljski stil naziva se još i demokratski-dosljedan te obuhvaća situacije u kojima roditelji pred dijete postavljaju velike zahtjeve, nadziru te određuju granice, ali uz pružanje topline i podrške. Permisivan ili popustljiv odgojni roditeljski stil obuhvaća situacije u kojima roditelji traže malo od svoje djece, provode slabu kontrolu, ali im daju veliku toplinu i podršku. Zanemarujući ili zapuštajući odgojni roditeljski odnosi se na roditeljstvo s malim zahtjevima bez nadzora, ali i bez topline i podrške (Čudina Obradović i Obradović, 2006). Roditelji određenog roditeljskog stila se razlikuju jedni od drugih svojim osobinama i postupcima.

1.3.2 Osobine i postupci roditelja

Brajša Žganec (2000, prema Ljubetić 2007) navodi da su osobine autoritativnih roditelja savjetničke, a ne nadzorne. Takvi roditelji zajedno s djecom postavljaju granice i pravila koja zajedno objašnjavaju. Kroz takve osobine i postupke kod djece razvijaju kreativnost, znatiželju, sreću, motivaciju i samostalnost. Autoritativni roditelji, kako navodi Pernar (2010), puni su ljubavi i topline, ali i kontrole. Ovaj tip odgoja djetetu pruža da se ono samo uči odgovornosti za svoje postupke te potiče samopouzdanje i razvoj kognitivnog i emocionalnog razvoja. Autoritativni stil je najadekvatniji za djetetov razvoj (Pernar, 2010).

Bašić i sur. (1993, prema Ljubetić, 2007) osobine autoritarnog stila smatraju nedosljednim. Takvi roditelji postavljaju granice i pravila, no ako se ona ne poštuju, njihov način rješavanja tih prekršaja su kazne, koje kod djece stvaraju povučenost, razdražljivost. Dakle, kod autoritarnih roditelja prevladava kontrola i nadzor nad pokazivanjem topline. Osobine koje zahtijevaju su poštivanje pravila, ali ne i njihovo obrazloženje, djetetu onemogućavaju mogućnost dogovora i vlastitog mišljenja. Kod djece koja su odgajana autoritarnim stilom često se javlja agresija. Pernar (2010) navodi kako se odnos djece i roditelja koji imaju autoritarni stil odgoja temelji na odnosima nadređenosti i podređenosti, odnosno nagrade i kazne.

Popustljivi roditelji pokazuju premalu zainteresiranost te popuštaju pred svim zahtjevima djece. Ove osobine i postupci stvaraju veliku privrženost između djeteta i roditelja, no nisko samopoštovanje kod djece. Prema Maleš, Milanović i Stričević (2003) djeca ovih roditelja ne znaju što roditelji očekuju od njih, a samim time se javlja nesigurnost i ovisnost o tuđem mišljenju. Najčešća posljedica ovakvog roditeljstva je impulzivnost djeteta.

Prema Pernar (2010) ravnodušni stil roditeljstva najmanje je zdrav za dijete. Osobine ravnodušnih, odnosno zanemarujućih roditelja su odbacivanje djeteta i zaokupljenost samim sobom. Zanemarivanje stvara samostalan odgoj koji je najčešće bez nadzora te se može reći da se djeca sama odgajaju bez modela. Posljedica takvih postupaka je manjak društvene socijalizacije te, kako navode Čudina Obradović i Obradović (2006), neuspjeh u školi.

Uz roditeljski odgojni stil, korištenje digitalnih medija ovisi i o roditeljskoj medijaciji, odnosno o tome služe li se i sami roditelji digitalnim uređajima te kakvo mišljenje imaju o digitalnim uređajima.

1.4 Roditeljska medijacija

Roditeljska medijacija odnosi se na raznolike načine kojima roditelji pokušavaju upravljati i regulirati iskustva svoje djece s medijima (Livingstone, Mascheroni, Dreier, Chaudron i Lagae, 2015). Način na koji roditelji koriste digitalne uređaje i njihova prisutnost unutar doma važna je jer i samo okruženje u domu u kojem djeca odrastaju treba biti prilagođeno dobi djece i njihovim mogućnostima. Roditelji su ti koji bi trebali upravljati medijskim okruženjem svoje djece. Livingstone i sur. (2015) navode kako su roditeljske strategije vrlo važne u posredovanju medija i medijskoj aktivnosti djece. Upravo su roditelji ti koji mogu ublažiti potencijalne opasnosti medija. Strategije koje se odnose na Internet i digitalne uređaje uključuju upotrebu softvera za filtriranje, ograničavanje ili nadgledanje dječjih online aktivnosti (Livingstone i Helsper, 2008; Clark, 2013). U usporedbi s televizijom, digitalne uređaje je teže kontrolirati iz nekoliko razloga. Prvo, tehnološki su složeniji, drugo, tržišne inovacije izazov su roditeljima koji se konstantno trebaju informirati, stjecati nova znanja kao i nadograđivati postojeća. Ta su im znanja potrebna, ne samo kako bi mogli kontrolirati i zaštititi svoju djecu, već i kako bi ta znanja mogli njima prenijeti. Ako roditelji nisu dovoljno upoznati s nekim digitalnim uređajima ili uslugama, možda će se, kada se pojavi problem informatičke prirode, osjećati nadmudreno od svoje, često informatički pismenije, djece. Treće, kako digitalni uređaji postaju sve personaliziraniji i prijenosni, tradicionalne strategije medijske suradnje, tj. nadzor postaje manje dostupan ili učinkovit (Haddon i Vincent, 2014; Mascheroni i Ólafsson, 2014). Istraživanja su jasno pokazala da su roditeljski nadzor i način na koji roditelji djeci pružaju digitalne uređaje vrlo važni za djetetov rani razvoj (AAP, 2011) te da je upravo roditeljski utjecaj značajan čimbenik načina korištenja digitalnih uređaja kod djece. No, još uvijek postoji nedostatak istraživanja roditeljske medijacije male djece u vezi s korištenjem digitalnih uređaja od strane djece.

1.4.1 Uloga roditelja u digitalnoj sigurnosti i davanju savjeta

Što se sigurnosti na mreži i uključenosti roditelja tiče, Lenhart, Madden, Smith, Purcell i Zickuhr (2011) navode da su roditelji i dalje glavni „vratari“ i voditelji digitalnog iskustva svoje predškolske djece. Oni su najčešći izvor savjeta i imaju najveći utjecaj na razumijevanje primjerenog, odnosno neprimjerenog digitalnog ponašanja svoje djece. Postoje brojni načini

kojima roditelji mogu zaštititi svoje dijete od negativnog utjecaja digitalnih mreža. Mogu razgovarati s djecom o sigurnim i rizičnim mrežnim radnjama te o prikladnom i neprikladnom ponašanju. Također, mogu odgovarati na njihova pitanja te im davati savjete. Mogu poduzeti konkretne korake za praćenje ili provjeru mrežnih aktivnosti svoje djece, uključujući provjere web stranica koje je ono posjetilo. Ovaj nadzor može uključivati i korištenje roditeljskog nadzora na računalu ili uređaju koje dijete koristi (Lenhart i sur. 2011).

1.4.2 Povezanost roditeljskih stilova i medijske pismesnosti djece

Roditelji u svom domu uspostavljaju medijsko okruženje na način da i oni sami provode vrijeme ispred digitalnih uređaja. Također je bitno koliko često uređaje ostavljaju uključenim, bez obzira što ih nitko ne koristi, ima li dijete digitalne uređaje u svojoj sobi, koliko je vjerojatno da će roditelj koristiti medij kao alat zabavljanja i smirivanja djeteta i sl. (Wartella, Rideout, Lauricella i Connell, 2014). Stavljanje digitalnih uređaja u dječju sobu, ostavljanje uključenih digitalnih uređaja u pozadini i sl. povezano je s količinom vremena koje dijete provodi ispred njih, a i samim time se stvara medijsko okruženje. Wartella i sur. (2014) navode tri različite vrste roditeljskih stilova koji uključuju različite načine medijskog opismenjavanja djece: roditeljstvo visoko usmjereno na medije (eng. *media-centric parenting*), roditeljstvo umjereno usmjereno na medije (eng. *media-moderate parenting*) i roditeljstvo malo usmjereno na medije (eng. *media-light parenting*). Navedeni se stilovi roditeljstva međusobno razlikuju po broju digitalnih uređaja u kući, mjestu gdje se digitalni uređaji nalaze (nalaze li se u spavaćoj sobi ili je to npr. u dnevnom boravku), načinu primjene te količini vremena koje roditelji provode ispred digitalnih uređaja. Stilovi roditeljstva su povezani s količinom vremena koje djeca provode koristeći digitalne uređaje. Roditelji visoko usmjereni na medije provode mnogo vremena ispred ekrana (prosječno je 11 sati dnevno) pa su samim time stvorili okruženje orijentirano prema medijima. Gotovo osam od deset njih se pretplatilo na satelitsku TV (77%), otprilike ih je polovina (48%) stavila TV u dječju sobu (djeca u dobi od 0 – 8 godina), a samo ih 13% kaže kako skoro nikad ne ostavljaju TV uključenim ako nitko ne gleda. Mnogi od njih, točnije njih 80%, imaju igraću konzolu, a oko 48% ima TV koji je spojen na Internet. Takvi roditelji će češće koristiti medije kao roditeljski alat. Na primjer, 81% roditelja visoko usmjerenih na medije navodi da bi vrlo vjerojatno koristili televiziju kako bi okupirali dijete u slučaju da treba obaviti neke poslove, dok ih 41% navodi da je vrlo ili

pomalo vjerojatno da će njihovo dijete gledati televiziju dok se sprema za spavanje. Oni također imaju povoljnije stajalište o utjecaju digitalnih uređaja na kognitivni i socio-emocionalni razvoj.

Druga skupina su roditelji umjereno usmjereni na medije, koji ujedno čine i najveću skupinu, točnije njih 47%. Oni provode u prosjeku nešto manje od pet sati dnevno ispred digitalnih uređaja, dok njihova djeca prosječno manje od tri sata dnevno. Roditelji umjereno usmjereni na medije gledaju televiziju oko dva sata na dan, koriste računalo oko sat i pol, mobitel otprilike pola sata i tablete ili druge uređaje otprilike 18 minuta na dan. Za razliku od roditelja visoko usmjerenih na medije, ovi roditelji ne igraju mnogo videoigara te kao izvor zabave i uživanja, navode aktivnosti na otvorenom, njih 52% (Wartella i sur., 2014).

Treću skupinu, tzv. roditeljstvo malo usmjereno na medije, čini četvrtina roditelja (26%). Ti roditelji u prosjeku manje od dva sata dnevno provode ispred digitalnih uređaja. Okruženje u ovakvim obiteljima manje je medijski orijentirano. Njih 62% se pretplaćuje na kablovsku ili satelitsku TV, kao što i manji broj djece, svega 28%, ima TV u svojoj sobi, a 35% roditelja izjavilo je kako nikada ne ostavlja TV uključenim ako ga nitko ne gleda. Osim toga, manje je vjerojatno da će koristiti medij kao roditeljski alat pomoću kojega će okupirati dijete ili kao izvor obiteljske zabave. Roditelji malo usmjereni na medije imaju tendenciju biti konzervativniji i religiozniji od ostalih roditelja. Većina ih se opisuje kao konzervativni (43% u usporedbi s 28% medijski usredotočenih obitelji), a otprilike polovina (48%) navodi da odlazi u vjerske službe barem jednom tjedno, u usporedbi s 26% medijski usmjerenih obitelji (Wartella i sur., 2014).

Istraživanje provedeno u Americi donosi četiri ključne pretpostavke o medijima i roditeljstvu. Prvo, digitalni mediji, poput smartphone-a i tableta postali su „alat“ za roditeljstvo. Drugo, djeca sve više vremena provode na digitalnim uređajima. Treće, iako se pristup digitalnim medijima brzo širi, još uvijek ne utječe na roditelje i na način na koji odgajaju djecu. Nadalje, roditelji su ti koji oblikuju medijsko okruženje te o njima ovisi koliko će vremena djeca provesti ispred digitalnih uređaja (Wartella i sur., 2014). Navedeno istraživanje provedeno je 2014. godine u Americi. No, pitanje je, je li i danas tako ili su roditelji danas svjesniji činjenice da, osim pozitivnih učinaka, mediji imaju i one negativne te prepuštaju li odgoj djece u potpunosti medijima. Također je ostalo otvoreno

pitanje odnosa roditeljskog ponašanja i vremena kojeg djeca provedu ispred digitalnih uređaja te sadržaja kojeg gledaju na tim uređajima.

1.5 Vrsta istraživanja

Istraživanje je kvantitativno i kvalitativno. Kvantitativno je u dijelu u kojem se koristi anketa i upitnici kao instrumenti prikupljanja podataka, a kvalitativno u dijelu gdje se koristi intervju kao tehnika za prikupljanje podataka. Prema primjeni, istraživanje je primijenjeno, ali je i empirijsko jer se podatci u istraživanju prikupljaju iz neposrednog odgojno-obrazovnog rada.

1.6 Etika istraživanja i sudionici istraživanja

Tražena je suglasnost roditelja i ravnateljice vrtića za intervjuiranje djece. Istraživanje je provedeno u skladu s Etičkim kodeksom vrtića u kojem je istraživanje provedeno. S obzirom na prirodu istraživanja, podatci nisu mogli biti anonimni, ali je roditeljima zajamčena povjerljivost podataka te im je rečeno kako će se podatci koristiti isključivo za izradu diplomskog rada, kao i da niti jedno ime (kako djeteta tako ni roditelja) neće biti javno objavljeno.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

2.1 Cilj istraživanja

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos roditeljskog ponašanja i navika upotrebe digitalnih uređaja kod djece predškolske dobi.

2.2 Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja su bila sljedeća:

1. Ispitati odnos roditeljskog ponašanja i vremena kojeg djeca provedu ispred digitalnih uređaja kao i vrste sadržaja kojeg gledaju djeca predškolske dobi.
2. Ispitati roditeljsku percepciju digitalne tehnologije koju koriste njihova djeca predškolske dobi.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1 Opis uzorka ispitivanja

Istraživanje je provedeno u mjesecu lipnju 2019. godine u dječjem vrtiću "Sjenčica" u Osijeku, na uzorku $N=31$ djece (od toga $N=17$ djevojčica) i $N=31$ roditelja. Roditelji su bili u dobi od 30 – 47 godina ($M=36,7$; $SD=4,3$). Djeca su bila u dobi od 6 – 7 godina ($M=6,1$; $SD=0,3$).

3.2 Instrumenti istraživanja

U istraživanju je primijenjen intervju s djecom, a roditelji su bili zamoljeni ispuniti anketu i upitnike, anketu roditeljskog ponašanja, Skalu kvalitete obiteljskog funkcioniranja te Skalu roditeljske medijacije koja je bila prilagođena za potrebe ovog istraživanja.

Intervju

Intervju se sastojao od šest pitanja otvorenog tipa. Od djece se željelo saznati koriste li digitalne uređaje, na koji način ih koriste, koliko vremena provode na digitalnim uređajima, igraju li

videoigre i gledaju li animirane filmove te imaju li ograničeno vrijeme koje provode ispred digitalnih uređaja.

Anketa o roditeljskoj kontroli dječjeg korištenja digitalnih uređaja

Anketa koju su ispunjavali roditelji kreirana je za diplomski rad, a sastojala se od devet pitanja otvorenog tipa. Od roditelja se željelo saznati koriste li njihova djeca digitalne uređaje i koje koriste, na koji način i koliko vremena djeca provode ispred digitalnih uređaja. Također ih se pitalo kontroliraju li vrijeme i sadržaj kojem su djeca izložena putem digitalnih uređaja. Budući da se dolje navedena anketa o stilovima roditeljstva sastojala od samo četiri pitanja, dodatnim pitanjima u ovoj anketi – *„kako reagiraju na izljeve bijesa djece u trgovini“*, *„što čine kada njihovo dijete treba pomoć oko nečega“*, *„što čine kada se njihovo dijete ponaša neuobičajeno“* nastojao se što bolje ispitati roditeljski odgojni stil.

Anketa – stil roditeljstva

Anketa kojom se ispitivao stil roditeljstva (UNICEF, 2007) sastojala se od četiri pitanja vezana za roditeljske postupke, a roditelji su trebali na skali od 1 do 5 označiti koliko se pojedina ponašanja odnose na njih (1 – nikada, do 5 – gotovo uvijek). Svako pojedino pitanje odnosilo se na opis jednog roditeljskog stila, a kao ukupan rezultat gledala se kombinacija odgovora. Na primjer, prvo pitanje odnosilo se na emocionalno tople roditelje, odnosno autoritativne, drugo na emocionalno hladne, odnosno zanemarujuće, treće na autoritarne roditelje, dok se četvrto odnosilo na popustljive roditelje. Najveći zaokruženi broj na prvo i treće pitanje upućivalo je na autoritativan odgojni stil, dok je najveći zaokruženi broj na prvo i četvrto pitanje upućivalo na popustljivi odgojni stil. Nadalje, najveći zaokruženi broj na drugo i treće pitanje upućivalo je autoritaran odgojni stil, a najveći zaokruženi broj na drugo i četvrto pitanje upućivalo na zanemarujući odgojni stil. Budući da se navedena anketa sastojala od samo četiri pitanja, u anketi o roditeljskoj kontroli dječjeg korištenja digitalnih uređaja dodana su još tri pitanja otvorenog tipa vezana za stil roditeljstva, kako bi ga što bolje mogli ispitati.

Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja

Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja (eng. *Scale of the Quality of Family Functioning*; Šimunić, Gregov i Pupiće-Bakrač, 2010) namijenjena je ispitivanju percepcije kvalitete interakcija između članova obitelji i kvalitete funkcioniranja obitelji u cjelini. Skala se sastoji od 35 tvrdnji, na koje je sudionici istraživanja odgovaraju na način da izražavaju stupanj slaganja s pojedinom tvrdnjom na skali od 7 stupnjeva (od 1 – uopće se ne slažem, do 7 – u potpunosti se slažem). Cijela skala sastoji se od 4 subskele: zajedništvo (uključuje 10 čestica), skladnost (uključuje 7 čestica), konflikt (uključuje 8 čestica) i tolerancija (uključuje 6 čestica).

Skala roditeljske medijacije

Skala roditeljske medijacije (eng. *Scale of Parental Mediation*; Zhao, 2012) sastoji se od deset tvrdnji. Za svaku tvrdnju sudionici istraživanja procjenjuju koliko se ona odnosi na njih i to na skali od 5 stupnjeva (od 1 – nikada, do 5 – gotovo uvijek). Osmam tvrdnji iz te skale preuzeto je iz Zhaova (2012) upitnika Roditeljske medijacije, ali su prilagođene temi digitalnih uređaja. Osim tih pitanja, u skali su nadodana još dva pitanja („*Gleda li Vaše dijete video-isječke na YouTube-u na nekom stranom jeziku?*“ i „*Koliko često kupujete edukativne igrice Vašem djetetu?*“).

3.3 Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno u DV "Sjenčica" s djecom koja pohađaju stariju odgojnu skupinu. Istraživačica je provodila intervju sa svakim djetetom individualno. Svako dijete je u prosjeku intervjuirano 4 minute, u posebnoj prostoriji. Postavljeno im je po šest pitanja, a odgovori su zabilježeni glasovnim zapisom. Roditelji su bili zamoljeni ispuniti anketu o roditeljskoj kontroli dječjeg korištenja digitalnih uređaja, anketu roditeljskog ponašanja, Skalu kvalitete obiteljskog funkcioniranja te Skalu roditeljske medijacije koja je bila prilagođena za potrebe ovog istraživanja. Ispunjavali su ih kod kuće te su ih trebali vratiti vrtić u vremenskom razdoblju od tjedan dana.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

4.1 Intervju proveden s djecom

Intervjui su provedeni individualno te je svako dijete prvo upitano „*Pomognu li ti roditelji kada ih trebaš*“. Na što su sva djeca potvrdno odgovorila. Ovo pitanje je korišteno kao uvod u intervju i poticaj za razgovor. Većina djece na ovo je pitanje, osim potvrdnog odgovora, navodilo i konkretne situacije iz obitelji.

Na pitanje vezano uz korištenje digitalnih uređaja („*Koristiš li neku vrstu digitalnih uređaja?*“), 26 djece odgovorilo je potvrdno, a njih 5 je reklo kako, osim televizije, ne koristi digitalne uređaje. Jedno dijete posjeduje samo Myki sat (sat pomoću kojega dijete može zvati memorirane osobe i javljati se na pozive). Jedno je dijete izjavilo kako igra videoigre samo vikendom po 30 minuta (a preko tjedna ne igra), dok je njegov roditelj naveo kako uopće ne koristi digitalne uređaje. N. (6) je dijete koje je izjavilo kako ne koristi često digitalne uređaje te navodi:

„*Rijetko kad. Kad koristim onda to bude ili mobitel ili tablet.*“ Na pitanje što najčešće radi N. odgovara kako: „*Recimo, ili malo poigram igricu ili malo pogledam crtani. Više volim se igrati vani.*“

Ovo dijete se ne razlikuje značajno od druge djece. Na ostala pitanja davalo je slične odgovore kao i njegovi vršnjaci (npr. ima najdraži animirani film i videoigru), međutim od druge djece se razlikuje po tome što je izjavilo i kako više vremena voli provoditi "vani" odnosno na otvorenom.

Na pitanje „*Koje digitalne uređaje koristiš?*“ najviše djece navelo je mobitel, zatim tablet. Najmanje djece, samo njih dvoje, reklo je da koriste i Playstation (Slika 1).

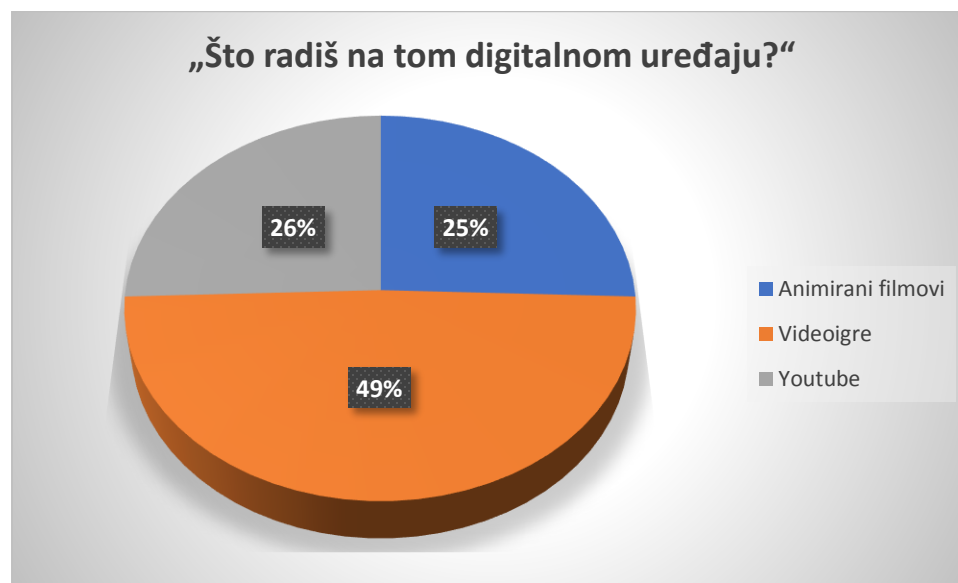

Slika 1. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Koje digitalne uređaje koristiš?“ (N=31)

Na osnovu ovih odgovora možemo zaključiti kako je Playstation ranijih godina (od 1995. godine kada je došao u Europu) bio popularniji nego je danas i kod mlađe djece i kod starijih. Također, s masovnom upotrebom mobitela od strane roditelja, taj digitalni uređaj postao je glavno sredstvo dječje zabave i igre te bismo mogli zaključiti kako je zamijenio Playstation.

Na pitanje vezano uz način korištenja digitalnih uređaja („*Što radiš na tom digitalnom uređaju?*“), najviše djece (točnije njih 23) izjavilo je kako igra videoigre. Igre su različitog karaktera, a javljaju se razlike u igrama između dječaka i djevojčica. O tome će nešto više biti rečeno u sljedećem pitanju. Od ispitane djece, njih 12 je izjavilo da gleda animirane filmove, od

toga tri dječaka i devet djevojčica. Također, njih 12 gleda različite videozapise na YouTube-u, npr. smiješne vide-e, kako se nešto izrađuje, video blogere Zagu i Filipa, YouTube-ere i sl. („*Gledam crtiće, npr. na televiziji gledam Spužva Boba, a na tabletu gledam neke koji snimaju vide-e i zovu se Zaga i Filip*“, „*Volim gledati nogomet*“). Jedna djevojčica je izjavila kako voli gledati slike kipova (npr. Kip slobode) ili mačaka na Internetu (Slika 2).

Slika 2. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Što radiš na tom digitalnom uređaju?“ (N=31)

Među navedenim odgovorima djece, posebno zanimljivi bili su odgovori u kojima djeca spominju video blogere i YouTube-ere. Istraživanje Agencije za elektroničke medije i UNICEF-a iz ožujka 2019. godine ukazuje na to da je YouTube najposjećenija društvena mreža. Najpopularniji su YouTube kanali koji prikazuju igranje videoigara te usputno komentiranje same igre. Također, uz igranje videoigara, YouTube-eri mogu komentirati neke događaje iz vlastitog života te tako svoj profil učiniti još zanimljivijim. Utjecaj o popularnosti YouTube-era može se vidjeti po odgovorima djece. Izjava dječaka koji gleda YouTube-ere: „*gledam malo YouTube-ere, oni igraju neke igrice i komentiraju i to mi je baš zanimljivo*“. Uz YouTube-ere, danas su vrlo popularni i video blogeri, kako među odraslim, tako i među djecom. Osim sadržaja kojeg prezentiraju, YouTube-eri i video blogeri su djeci možda još zanimljivi i zbog svojih godina. To su uglavnom mlađe osobe, između 20 i 25 godina, koje znaju što prezentirati kako bi dobili pažnju i gledanost od strane djece. Zaga

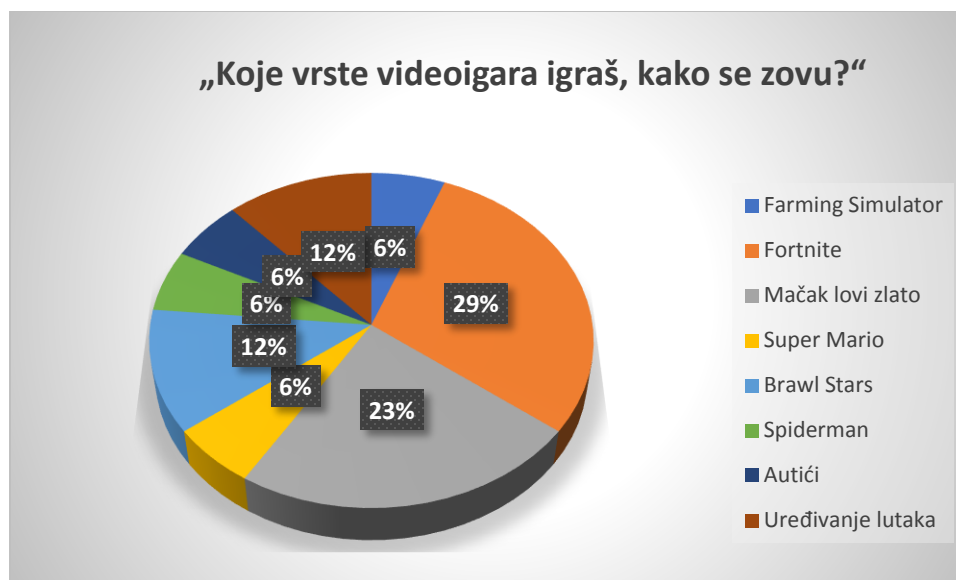
i Filip su video blogeri za djecu, a vide-i koje snimaju su izrazito dječje tematike, npr. otvaranje kinder jajeta, isprobavanje slatkiša i sl.

Dječak koji se igra na Playstation-u je izjavio: „*Kada želim igrati na TV-u protiv tate, onda imam neku igricu auti pa igramo. Imam Playstation, ali nije onako s brojevima nego je sa znakovima* (opisivao je joystick, op. a.). *I znam, jedan je za turbo, jedan je za okret, onako salto, jedan je za stopirati, a jedan je za nazad. Imam i igricu Spiderman, možeš voziti helikopter, auto, kombi i imaš oružje. Ako te netko počne napadati, ti onda njega možeš koristiti. I Spiderman može bacati mrežu, ali ne može baš jako. I ako padne sa zgrade, onda bude nešto crveno i kao kostur.*“

Iz navedene izjave može se vidjeti kako dječak igra videoigre s tatom te se tako zabavljaju. To nam pokazuje jednu od pozitivnih strana digitalnih uređaja, odnosno, pozitivnu stranu igranja videoigara. Djeca se i na taj način mogu povezivati sa svojim roditeljima te uživati u zabavi s njima. A sudeći po odgovorima, provođenje vremena u igranju videoigara s roditeljima, posebno ih veseli.

U pitanju vezanom za videoigre („*Koje vrste videoigara igraš, kako se zovu?*“) javljaju se razlike u odgovorima dječaka i djevojčica. Dječaci uglavnom navode pucačine u prvom licu (*Fortnite, Brawl Stars*), a neki nisu naveli ime videoigre nego samo da se radi o pucačini i borbi. Jedan dječak naveo je kako igra *Farming Simulator*, dok je jedan dječak naveo da igra „*autiće*“ i *Spiderman*. Najveći broj djevojčica iskazale su kako igraju videoigru u kojoj "*mačak lovi zlato*" - njih četiri, dok su dvije djevojčice izjavile da igraju videoigre u kojima "*mogu uređivati lutke*". Jedna djevojčica je rekla kako igra videoigru *Super Mario*. Također se i u animiranim filmovima koje gledaju dječaci i koje gledaju djevojčice može vidjeti razlika (Slika 3). Ovi rezultati u skladu su s ranijima, prema kojima djevojčice češće igraju igre uloga, odnosno igra u djevojčica više se bazira na realnosti (obiteljskom okruženju), dok se igra dječaka više bazira na mašti i fantaziji (Subrahmanyam, Greenfield, Kraut i Gross, 2001).

Slika 3. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Koje vrste videoigara igraš, kako se zovu?“ (N=31)

Sveukupno gledano, na pitanje o sadržaju koji djeca gledaju na digitalnom uređaju, dječaci su češće od djevojčica navodili kako igraju videoigre dok djevojčice češće od dječaka gledaju animirane filmove (iako ta razlika nije velika – 5 djevojčica i 8 dječaka). Za razliku od videoigara, djeca nisu navodila nazive animiranih filmova koje gledaju te su izjavljivali kako nemaju omiljenih. Ukoliko i bi spomenuli naziv animiranog filma to su bili: „*Transformeri*“ (jedan dječak), „*Mala sirena*“, „*Winx*“, „*Shimmer and Shine*“ (jedna djevojčica), *Spužva Bob* (jedna djevojčica), *Zig & Sharko* (jedna djevojčica). Djeca danas u manjoj mjeri gledaju animirane filmove. Interaktivne videoigre su im puno zanimljivije, a razlog je možda taj što u videoigramama imaju mogućnost kontrole, suočavaju se s izazovima te mogu pobijediti, što ih posebno veseli. U virtualnom svijetu im se razvija mašta, mogu putovati, eksperimentirati, aktivno sudjelovati, što im je vjerojatno puno zanimljivije od pasivnog gledanja animiranih filmova.

Na pitanje „*Određuju li ti roditelji kada trebaš prestati igrati videoigre, gledati animirane filmove?*“ samo je jedno dijete reklo da nema ograničeno vrijeme koje provede ispred digitalnog uređaja. Ta informacija podudara se onom iz roditeljske ankete, tj. i roditelj toga djeteta isto je odgovorio. S obzirom na dob djece, od njih se nije mogla tražiti konkretna procjena vremena koje provedu koristeći digitalne uređaje, stoga su upitani da sami navedu što im roditelji kažu kada su već neko vrijeme proveli koristeći digitalni uređaj. Neki od odgovora su: „*ne smijem kad idem u vrtić, samo po vikendu*“, „*kad mi kažu da prestanem, ja se odem igrati*“, „*od popodneva do 7 navečer*“. Neka djeca (njih petero) izjavila su kako samo kratko igraju videoigre ili gledaju animirane filmove, a onda se idu van igrati te da ih stoga roditelji ni ne moraju ograničavati.

Na ovo pitanje, jedan je dječak odgovorio: „*Ne smijem predugo da mi se mobitel ne potroši jer onda neću moći kasnije igrati, i da mi se vrat ne ukoči jer me onda boli vrat.*“

4.2 Anketa o roditeljskoj kontroli dječeg korištenja digitalnih uređaja

Anketa provedena s roditeljima sastojala se od devet pitanja otvorenog tipa. Od roditelja se željelo saznati koje digitalne uređaje koriste njihova djeca i koliko vremena provode ispred digitalnih uređaja te na koji način kontroliraju njihovo korištenje. Osim navedenih ponašanja, od roditelja se željelo saznati kako reagiraju na dječje izljeve bijesa u trgovini, što čine kada njihovo dijete treba pomoć oko nečega, što čine kada njihovo dijete treba pomoć ili kada se neuobičajeno ponaša. Anketom se nastojala ispitati roditeljska kontrola korištenja digitalnih uređaja te načini na koje roditelji reagiraju na neka od djetetovih ponašanja.

Na pitanje „*Koristi li Vaše dijete digitalne uređaje (laptop, Playstation, mobitel, tablet i sl.)?*“ većina roditelja, njih 26 odgovorilo je potvrdno, a njih 5 negativno. Odgovori roditelja podudarali su se s odgovorima djece te na osnovu toga možemo zaključiti kako su i roditelji i djeca iskreno odgovorili na ovo pitanje.

Na pitanje „*Koju vrstu digitalnih uređaja koristi Vaše dijete?*“ 22 roditelja navelo je samo mobitel, 14 je navelo samo tablet, a računalo i laptop njih 5. Playstation, kao i Myki sat, koristi samo po jedno dijete iz skupine. Dijete, čiji je roditelj naveo Myki sat, ne koristi ni jedan drugi digitalni uređaj pa možemo reći da se njima ni ne služi (Slika 4; Tablica 1).

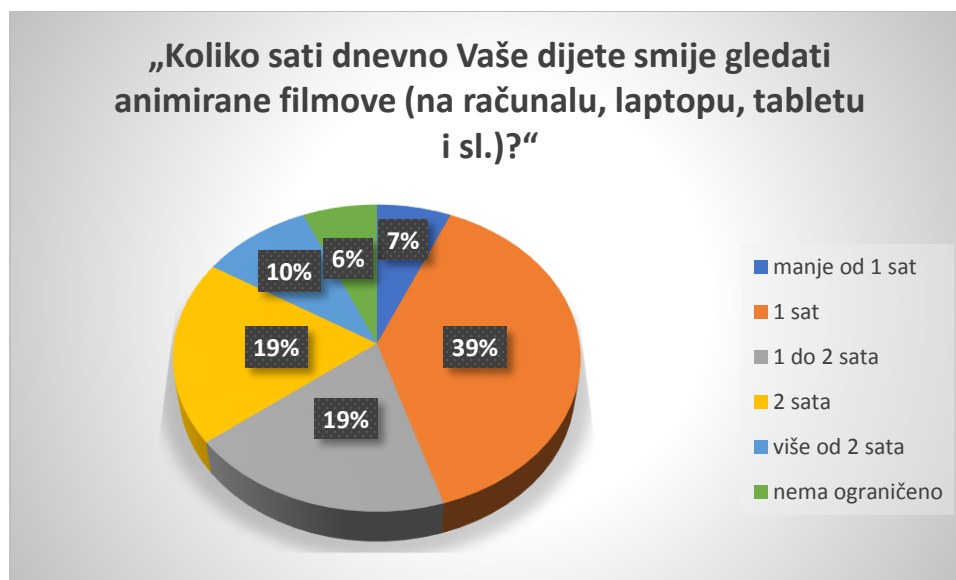

Slika 4. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Koju vrstu digitalnih uređaja koristi Vaše dijete?“ (N=31)

Tablica 1. Frekvencije i postotne vrijednosti odgovora na pitanje: „Kuju vrstu digitalnih uređaja koristi Vaše dijete?“ (N=31)

	FREKVENCIJA	POSTOTAK
Sve navedeno (osim Playstation-a i Myki sata)	1	2,9
Mobitel	9	26,5
Mobitel i tablet	4	11,8
Mobitel, tablet i računalo	3	8,8
Mobitel i Playstation	1	2,9
Mobitel, tablet, laptop i računalo	1	2,9
Mobitel, tablet, laptop	2	5,9
Tablet	2	5,9
Myki sat	1	2,9
TV i tablet	1	2,9
Mobitel i laptop	1	2,9
Ne koristi niti jedan digitalni uređaj	5	23,5
UKUPNO	31	100,0

Na pitanje o vremenu provedenom u gledanju animiranih filmova („Koliko sati dnevno Vaše dijete smije gledati animirane filmove (na računalu, laptopu, tabletu i sl.)?“) roditelji su davali različite odgovore (Slika 5), ali je najviše njih (39%) ipak odgovorilo kako njihovo dijete u prosjeku gleda animirane filmove jedan sat dnevno. Dva roditelja su izjavila da dijete gleda animirane filmove manje od jednog sata, točnije dvaput tjedno po sat vremena. Zanimljivo je kako je 35% roditelja odgovorilo u anketi kako im djeca gledaju animirane filmove dva ili više sati dnevno. Dva roditelja (6%) su izjavila da djeca nemaju ograničeno vrijeme gledanja animiranih filmova. Jedan roditelj koji je napisao da dijete nema vremenskog ograničenja, naveo je kako nema potrebe jer svakako ne pretjeruje u gledanju animiranih filmova.

Slika 5. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Koliko sati dnevno Vaše dijete smije gledati animirane filmove (na računalu, laptopu, tabletu i sl.)?“ ($N=31$)

Brooks i Bushman (prema Derzyan, 2017) ustanovili su kako djeca između 6 i 11 godina većinom provode 28 sati tjedno u gledanju animiranih filmova. Iz gore navedenih odgovora može se vidjeti kako je to vrijeme kod ispitane djece većinom manje od 28 sati tjedno, no ostaje pitanje koliko su roditelji iskreno odgovarali na navedeno pitanje s obzirom na to da znaju kako je pretjerano gledanje televizije štetno za njihovo dijete. No, na temelju odgovora djece, možemo pretpostaviti kako su roditelji vjerojatno bili iskreni jer su djeca navodila kako više igraju videoigre nego što gledaju animirane filmove.

Na pitanje o načinu korištenja digitalnih uređaja („Na koji način koristi navedeni digitalni uređaj?“) roditelji su davali poprilično raznolike odgovore. Sadržaji koje su roditelji naveli da njihova djeca gledaju na digitalnom uređaju navedeni su u tablici 2.

Tablica 2. Frekvencije i postotne vrijednosti odgovora na pitanje: „Na koji način koristi navedeni digitalni uređaj?“ (N=31)

	FREKVENCIJA	POSTOTAK
Videoigre i video-isječci	2	5,9
Animirani filmovi, videoigre i pjesme	3	8,8
Animirani filmovi, video blogeri i „tutorijali“ za izradu stvari	1	2,9
Videoigre i „tutorijali“	1	2,9
Videoigre	4	11,8
Nogometne utakmice	1	2,9
YouTube i animirani filmovi	3	8,8
Word, ppt, paint, animirani filmovi, videoigre	1	2,9
Animirani filmovi i videoigre	4	11,8
Dokumentarne emisije i animirani filmovi	1	2,9
Animirani filmovi	2	5,9
Animirani filmovi , audio priče i videoigre	1	2,9
Zove memorirane osobe	1	2,9
Filmovi, glazba, igrice, uradi sam i „challenge” vide-i	1	2,9
Ne koristi niti jedan digitalni uređaj	5	23,5
UKUPNO	31	100,0

Očekivano, najveći broj roditelja navodi kako njihova djeca na digitalnom uređaju gledaju animirane filmove i igraju videoigre. Videoigre, same ili zajedno s drugim sadržajem, igra sveukupno 16 djece, te je to ujedno (osim animiranih filmova) najčešća aktivnost djece na digitalnom uređaju. Također, roditelji su često kao odgovor navodili YouTube. No, razlika je bila u načinu korištenja, odnosno u sadržaju gledanja. Pa su tako odgovori bili slušanje pjesama, gledanje video blogera Zage i Filipa, gledanje nogometnih utakmica, različitih „tutorijala“. Jedan je roditelj naveo vrlo zanimljiv odgovor, koji je reklo i dijete, a to je da koristi Microsoft Office (piše u Wordu, izrađuje PowerPoint prezentacije te crta u Paint-u). Zanimljivo je kako djeca gledaju na YouTube-u različiti sadržaj, poput „uradi sam“ videa te na taj način uče kako

samostalno izrađivati različite stvari (npr. avion). Istraživanjem se pokazalo kako su im i „challenge” vide-i jako zanimljivi. To su navodila i djeca u intervju-u. „Challenge“ vide-i su vide-i u kojima se ljudi, na primjer, natječu tko će pojesti više hamburgera u zadanom vremenu, tko će kupiti više stvari određene boje u 24 sata i sl. Navodili su kako im je to smiješno i zanimljivo. Još jedan neočekivani odgovor bio je da dijete, uz animirane filmove, gleda i dokumentarne emisije. Svi odgovori roditelja podudarali su se s odgovorima djece.

Na pitanje o vremenu provedenom ispred digitalnih uređaja („*Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede ispred digitalnih uređaja?*“) jedan je roditelj (za kojeg se kasnije ustanovilo kako ima popustljiv odgojni stil) naveo kako dijete nema ograničeno vrijeme koje provede ispred digitalnih uređaja. Isto tako, samo je jedan roditelj, također popustljivog odgojnog stila, naveo da je to više od dva sata. Nadalje, šest roditelja autoritativnog odgojnog stila navelo je da dijete provede dva sata ispred digitalnih uređaja, dok je njih troje navelo da je to manje od sat vremena. Jedan od tih roditelja je autoritarnog, a preostala dva autoritativnog odgojnog stila. Najviše roditelja navelo je da dijete ispred digitalnih uređaja provede jedan sat, točnije njih osam (jedan roditelj autoritarnog i sedam roditelja autoritativnog odgojnog stila) dok je sedam roditelja autoritativnog odgojnog stila navelo je kako provedu jedan do dva sata (Tablica 3).

Tablica 3. Frekvencije i postotne vrijednosti odgovora na pitanje: „Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede ispred digitalnih uređaja“ (N=31)

	FREKVENCIJA	POSTOTAK
Manje od jednog sata	3	8,8
Jedan sat	8	23,5
Jedan do dva sata	7	20,6
Dva sata	6	17,6
Više od dva sata	1	2,9
Nema ograničeno	1	2,9
Ne koristi niti jedan digitalni uređaj	5	23,5
UKUPNO	31	100,0

Na pitanje „Kontrolirate li što Vaše dijete radi na digitalnom uređaju?“ jedan je roditelj odgovorio da ne kontrolira što njegovo dijete radi na digitalnim uređaju. Njih 30 je odgovorilo potvrdno, a od toga je samo jedan roditelj naveo kako ima instaliran program tako da prati sve što dijete radi na digitalnim uređajima. Roditelj koji je na ovo pitanje odgovorio negativno, svoj roditeljski stil procijenio je kao popustljivi pa odgovor i nije iznenađujući, s obzirom da su osobine popustljivih roditelja manjak kontrole.

Većina roditelja je na pitanje „Kako biste reagirali da Vam dijete ima izljeve bijesa u trgovini jer mu ne želite nešto kupiti?“ odgovorila kako bi problem riješili razgovorom ili objašnjavanjem, a razgovor bi većinom obavili prije kupovine. Samo je jedan roditelj, autoritarnog odgojnog stila, odgovorio kako „oštro“ rješava taj problem, no nije konkretno navedeno što se pod tim misli (Slika 6).

Slika 6. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Kako biste reagirali da Vam dijete ima izljeve bijesa u trgovini jer mu ne želite nešto kupiti?“ (N=31)

Na pitanje vezano za pomoć djeci („Kada bi Vaše dijete tražilo pomoć oko nečega, što biste učinili?“) 30 roditelja odgovorilo je da bi prvo usmjerilo dijete da samo pokuša, a u slučaju da je zadatak presložen za njega, onda bi pomogao. Jedan je roditelj naveo da bi se dogovorili ako ga dijete lijepo zamoli.

Svi su roditelji na pitanje „Što biste učinili da je Vaše dijete neraspoloženo, da se ponaša neuobičajeno?“ naveli da bi pomogli, odnosno utješili dijete, razgovarali s njime i pokušali saznati što nije uredu.

Budući da upitnici nisu bili anonimni te su ih roditelji osobno vratili u vrtić koji njihovo dijete pohađa, postoji mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora. Roditelji su možda bili svjesni negativnih posljedica ukoliko daju neki „krivi“ odgovor, a odgojiteljice ga pročitaju. Naravno, odgojiteljice ne bi smjele čitati upitnike roditelja, no moguće da je svejedno postojala sumnja i strah roditelja jer su ih predavali odgojiteljicama. U idućem istraživanju bilo bi dobro kada bi roditelji upitnike dobili i vratili u kovertama te tako bili sigurni da ih nitko neće pročitati osim istraživačice. Drugi mogući razlog „idealnih“ odgovora je da roditelji teže „uzornom“ ponašanju pa su tako i odgovarali na pitanja. No, s obzirom na mali uzorak ispitanika, moguće je da su svi roditelji uistinu bili iskreni, te da taj uzorak nije zahvatio roditelje koji se ne ponašaju na uzoran način, odnosno zanemarujuće roditelje.

4.3 Anketa – stil roditeljstva

Roditelji su bili zamoljeni popuniti anketu roditeljskog ponašanja, koja se je sastojala od četiri tvrdnje pomoću kojih je bio procijenjen stil odgajanja djeteta. Tvrdnje su bile u obliku skale likertovog tipa na kojima su roditelji procjenjivali vlastiti odgojni stil.

Najviše roditelja procijenilo je kako ima autoritativan odgojni stil (84%), dok je svega troje roditelja procijenilo vlastiti stil roditeljstva kao popustljiv, a dvoje autoritaran (Slika 7). Zanemarujući odgojni stil nema nijedan roditelj.

Slika 7. Kružni grafikon postotnih vrijednosti odgovora na pitanje „Moj odgojni stil“ (N=31)

Povezujući odgovore ove i prethodne ankete može se uočiti dosljednost u odgovorima. Na primjer, na pitanje „Kako biste reagirali da Vam dijete ima izljeve bijesa u trgovini jer mu ne želite nešto kupiti?“ roditelji autoritarnog odgojnog stila naveli su kako bi oštro reagirali i izveli dijete iz trgovine, dok su roditelji autoritativnog odgojnog stila odgovarali kako bi prije odlaska u trgovinu razgovarali s djetetom, a ako u trgovini i dođe do „problema“, objasnili bi djetetu zašto ne može dobiti ono što želi. Neki od odgovora roditelja bili su: „objasnio bih mu zašto to ne može dobiti“, „rekla bih mu da je to skupo i da nemamo novčića“.

Može se pretpostaviti da je dio roditelja odgovarao na pitanja socijalno poželjnim odgovorima, odnosno da su pretpostavili koji su odgovori poželjni na određena pitanja. Nažalost

metodološki nije bilo moguće objektivno procijeniti točnost njihovih odgovora. Također, socijalno poželjnom davanju odgovora pogodovala je i činjenica da su roditelji upitnik dobili u vrtiću koje njihovo dijete pohađa. Planirano je uspoređivanje dječjih navika korištenja digitalnih uređaja sa stilom roditeljstva, međutim, s obzirom na ovakve rezultate to nije imalo smisla. Za takvu bi analizu, u nekim budućim istraživanjima, bio potreban veći broj sudionika istraživanja kao i objektivna metoda procjene stila roditeljstva. Da je u istraživanju sudjelovao dovoljno velik broj sudionika, a s obzirom na opise različitih stilova roditeljstva, mogli bismo pretpostaviti kako bi djeca autoritarnih roditelja manje koristila digitalne uređaje te da bi takvi roditelji više kontrolirali djetetovo ponašanje i korištenje digitalnih uređaja. Za razliku od njih, djeca popustljivih roditelja više bi koristila digitalne uređaje, tj. ne bi imali nikakvo ograničenje niti kontrolu. Također, može se pretpostaviti i kako bi djeca autoritativnih roditelja koristila digitalne uređaje, ali da bi ti roditelji postavljali jasne granice i kontrolu. I na kraju se može pretpostaviti kako bi djeca zanemarujućih roditelja koristila digitalne uređaje bez ikakvog nadzora i kontrole. Ovo ostaje budućim istraživanjima provjeriti.

4.4 Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja

Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja namijenjena je ispitivanju percepcije kvalitete interakcija između članova obitelji i kvalitete funkcioniranja obitelji u cjelini. Sastoji se od 35 tvrdnji, na koje je sudionik odgovarao na način da izražava stupanj slaganja s pojedinom česticom na skali od 7 stupnjeva (od 1 – uopće se ne slažem, do 7 – u potpunosti se slažem). Navedena skala sastoji se od 4 subskale koje mjere zajedništvo, skladnost, konflikt i toleranciju. Zajedništvo opisuje funkcioniranje obitelji te dogovore i aktivnosti unutar obitelji. Skladnost opisuje odnose između obitelji, npr. vole li članovi obitelji više vremena provoditi zajedno ili su radije s drugim ljudima. Konflikt opisuje situacije u obitelji koje se odnose na vrijeđanje, natjecanje između bračnih partnera, svađanje, vikanje te međusobno okrivljavanje. I na kraju, tolerancija opisuje pokazivanje osjećaja, pravo glasa unutar obitelji, slaganje oko važnih obiteljskih odluka te međusobno prihvaćanje jedni drugih.

Kako bismo ispitali postoji li povezanost između vremena (sati) koje dijete provede ispred digitalnog uređaja i rezultata na 4 subskale (zajedništvo, skladnost, konflikt i tolerancija) izračunali smo Speramanov koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Spearmanovi koeficijenti korelacije za 4 subskale kvalitete obiteljskog funkcioniranja i vremena kojeg dijete provede ispred digitalnog uređaja ($N=31$)

	Zajedništvo	Skladnost	Konflikt	Tolerancija	Vrijeme
Zajedništvo	1	-.180	-.385*	.667**	.041
Skladnost		1	.268	-.361*	-.092
Konflikt			1	-.376*	-.024
Tolerancija				1	.225
Vrijeme					1

Legenda: Vrijeme – vrijeme koje dijete provede ispred digitalnog uređaja; * $p<.05$; ** $p<.01$;

Kako se iz tablice 4 može vidjeti, ne postoji povezanost između ovih varijabli. Uzrok ovakvih rezultata može biti mali broj sudionika. Da je veći broj sudionika, očekivali bismo postojanje negativne korelacije između zajedništva i skladnosti s vremenom provedenim ispred digitalnih uređaja. S obzirom da rijetko koji roditelj zajedno s djetetom koristi digitalni uređaj, za pretpostaviti je da što su niži rezultati na tim subskalama, djeca više vremena provode ispred digitalnih uređaja, odnosno što manje vremena roditelji provode s djecom, ona će više vremena provoditi ispred tableta, mobitela, računala i sl.

4.5 Skala roditeljske medijacije

Na pitanje „*Edukativni sadržaji na digitalnim uređajima su korisni za razvoj djetetovog jezika*“ većina roditelja je odgovorila da ponekad to misle – njih 17. To je ujedno i najviše roditelja navelo, dok je njih 13 odgovorilo kako često ili gotovo uvijek to misle. Nijedan roditelj ne smatra kako edukativni sadržaji nemaju baš nikakvu korist na razvoj djetetovog jezika. Međutim, iako su takvog mišljenja, samo dva roditelja uistinu i koristi edukativne sadržaje, odnosno u pitanju vezanom za videoigre, navela su kako djeca igraju videoigre edukativnog karaktera, dok je samo jedan roditelj naveo kako kupuje djetetu edukativne društvene igre.

Na pitanje o zajedničkom gledanju i igranju edukativnih sadržaja na digitalnim uređajima (*„Koliko često zajedno s djecom gledate edukativne video-isječke na digitalnom uređaju?“*, *„Koliko često zajedno s djecom igrate edukativne videoigre na digitalnom uređaju?“*), roditelji su većinom odgovarali kako ponekad to rade – ukupno 29 roditelja, dok su samo dva djeteta to navela u intervju-u. No, pitanje je jesu li roditelji i na ovo odgovarali socijalno poželjnim odgovorima ili pak djeca nisu to navodila jer nisu konkretno to ni pitana.

Na pitanje *„Gleda li Vaše dijete video-isječke na nekom stranom jeziku?“*, 6 roditelja navelo je kako je to rijetko ili nikada, dok ih je većina – njih 25, odgovorila kako djeca ponekad ili često to rade. Uz hrvatski jezik, na kojemu je većina sadržaja, djeca znaju gledati i sadržaje na engleskom jeziku. Iz ovog, kao i iz prvog odgovora možemo vidjeti kako je većina roditelja svjesna pozitivnog učinka digitalnih uređaja na razvoj djeteta. Kao ni prethodno pitanje, ni ovo također djeca nisu bila konkretno pitana. Ona su samo navodila sadržaj koji gledaju na digitalnim uređajima, no ne i na kojem jeziku je taj sadržaj. Prema tome, ne možemo znati jesu li roditelji iskreno odgovorili na ovo pitanje.

Na pitanje *„Kažete li svome djetetu da ugasi video-isječak jer je na njemu neprikladan sadržaj?“*, 25 roditelja je odgovorilo kako to radi gotovo uvijek, dok čak dva roditelja nikada ili rijetko to kažu. Roditelji, koji većinom ne kažu svome djetetu da ugasi video-isječak ako je na njemu neprikladan sadržaj, svoj su roditeljski odgojni stil procijenili kao popustljivi.

Na pitanje *„Koliko često postavljate određeno vrijeme igranja videoigara za svoje dijete?“*, većina roditelja – njih čak 26, navela je kako to radi često ili gotovo uvijek. Dva roditelja, koji su također procijenili svoj roditeljski odgojni stil kao popustljivi, naveli su kako to nikada ne rade. To se podudara s odgovorima djece, budući da je jedno dijete odgovorilo kako nema određeno vrijeme koje provodi ispred digitalnih uređaja, dok je drugo dijete izjavilo kako nema potrebe za time jer svakako ne bude dugo za digitalnim uređajem.

Na pitanje *„Koliko često zabranjujete djetetu da gleda sadržaje na YouTube-u?“*, 12 roditelja navelo je kako ponekad zabranjuje djetetu, dok ih je 7 navelo kako to nikada ne radi ili ako i radi, to bude rijetko. Za razliku od pitanja *„Koliko često zabranjujete djetetu da igra videoigre na digitalnom uređaju?“*, u kojem je 19 roditelja navelo kako to ponekad radi, a njih 4 rijetko ili

nikada. Ako su roditelji ovo pitanje shvatili kao način kažnjavanja djeteta, onda iz njihovih odgovora možemo vidjeti kako veći izvor zabave djeci pružaju videoigre, jer im „teže pada“ kada ne mogu igrati videoigre, nego kada ne mogu gledati određene sadržaje na YouTube-u.

Na pitanje „*Koliko često kupujete edukativne videoigre Vašem djetetu?*“, 11 roditelja nikada ne kupuje, dok ih 13 ponekad kupi. U ovih 11 roditelja koji nikada ne kupuju edukativne videoigre svojoj djeci, 5 je roditelja čija djeca ne koriste digitalne uređaje. No, samo jedan roditelj, čije dijete ne koristi digitalne uređaje, naveo je kako ne kupuje edukativne videoigre, ali kupuje edukativne društvene igre. Postoje brojne prednosti edukativnih videoigara, a to nam potvrđuje i činjenica da su čak prisutne i u vrtićima. Pa tako, uz pomoć edukativne videoigre „Sunčica“, djeca mogu naučiti brojati, čitati, prepoznavati predmete, povezivati slova s određenim predmetima. Postoje također i videoigre koje nude mogućnost građenja virtualnih modela od 3D kockica te na taj način djeca mogu naučiti osnove geometrije i fizike. Također, uz pomoć videoigara, djeca mogu naučiti i brojne matematičke operacije. No, javlja se pitanje koliko roditelji uopće razumiju što je „edukativna igra“?

Na pitanje „*Koliko često unaprijed određujete edukativne video-isječke koje će Vaše dijete gledati?*“, 13 roditelja to radi ponekad, a njih 6 nikada, od kojih su njih 3 svoj roditeljski odgojni stil procijenili kao popustljivi. Prisjetimo se da su samo dva roditelja u anketi o digitalnim uređajima navela kako djeca igraju videoigre edukativnog sadržaja. Opet dolazimo do pitanja iskrenosti roditelja te njihovog shvaćanja pitanja. Dakle, možda roditelji nisu iskreno odgovorili na ovo pitanje ili možda određuju edukativne video-isječke koje će djeca gledati, te samim time pridaju veću važnost i značaj video-isječcima nego videoigramama, tj. možda misle kako su video-isječci edukativniji od videoigara te da su videoigre samo izvor zabave. Treća mogućnost je gore navedena, a to je pitanje koliko roditelji razumiju pojam „edukativne igre“ ili „edukativnog video-isječka“.

5. ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Rezultati istraživanja pokazuju kako je autoritativni odgojni stil najzastupljeniji. Uzrok toga može biti to što su roditelji upitnik dobili u vrtiću koje njihovo dijete pohađa te su davali socijalno poželjne odgovore. Također, rezultati pokazuju da djeca autoritativnih i popustljivih roditelja u većoj mjeri koriste digitalne uređaje, za razliku od djece autoritarnih roditelja te da djeca popustljivih roditelja nemaju nikakvu kontrolu i ograničenje glede upotrebe digitalnih uređaja, što nije neočekivani rezultat s obzirom da su to osobine popustljivih roditelja – manjak kontrole i nadzora, te ne postavljanje jasnih granica. Nadalje, autoritativni roditelji na dječje neprikladno ponašanje i izljeve bijesa reagirali bi smireno i staloženo, razgovorom i objašnjenjem, dok bi autoritarni roditelji na takvo ponašanje reagirali oštro te izveli dijete iz trgovine.

Rezultati ranijih istraživanja (Ilišin, 2003) pokazuju kako mediji više imaju zabavnu funkciju nego obrazovnu, što se slaže s rezultatima ovog istraživanja. Djeca su češće navodila kako na digitalnim uređajima igraju videoigre, slušaju pjesme, gledaju „challenge“ vide-e, tek nešto manje djece i njihovih roditelja izjavilo je kako gledaju „uradi sam“ vide-e te igraju videoigre edukativnog karaktera. Nadalje, istraživanje koje su proveli Foretić, Mihaljević i Rodek (2009) pokazuju da djeca znatno više gledaju televiziju u odnosu na druge digitalne uređaje. Danas su rezultati nešto drugačiji. Uz televiziju, djeca su u jednakoj mjeri navodila mobitel i tablet, a nešto rjeđe računalo i laptop. Foretić i sur. (2009) u svojem istraživanju dolaze i do rezultata koji kaže kako djeca više preferiraju zabavu na digitalnim uređajima u odnosu na fizičke aktivnosti. Ti rezultati slažu se s rezultatima ovog istraživanja, budući da je samo jedno dijete navelo kako više voli provoditi vrijeme u igri na otvorenom nego na digitalnim uređajima.

Razlog većeg broja korištenja digitalnih uređaja se možda može pripisati digitalizaciji današnjeg doba, odnosno lakoj dostupnosti digitalnih uređaja, što na poslu, što u vrtićima/školama, što u domovima.

6. ZAKLJUČAK

Sve više istraživanja danas ukazuje na sveprisutnost digitalnih uređaja u obitelji od najranije dobi. Oni mogu imati pozitivan i negativan učinak na sam razvoj djece, a to ovisi o roditeljskoj kontroli i usmjeravanju. Osim roditelja, korištenje digitalnih uređaja svakako ovisi i o braći, sestrama, odgojiteljima i učiteljima, jer su i oni dio djetetove okoline. Budući da su oni ti od kojih djeca uče, i sami bi trebali biti digitalno educirani i osviješteni.

Provedeno istraživanje imalo je za cilj saznati koriste li djeca digitalne uređaje, na koji način i koliko vremena provode na istim. Također su nastojalo ispitati odnos roditeljskog stila i vremena koje djeca provode na digitalnim uređajima te roditeljsku percepciju digitalne tehnologije koju koriste njihova predškolska djeca. Prema utvrđenim rezultatima može se reći kako je autoritativni stil najzastupljeniji te kako djeca takvih roditelja koriste digitalne uređaje, dok djeca autoritarnih roditelja većinom ne. Istraživanje je također pokazalo da djeca popustljivih roditelja nemaju nikakvu kontrolu i ograničenja glede upotrebe digitalnih uređaja. Što se tiče roditeljske percepcije, rezultati ukazuju kako roditelji većinom smatraju digitalne uređaje pozitivnim te važnim za kognitivni razvoj. To se, na primjer, može vidjeti iz odgovora koje ukazuje kako više djece koristi digitalne uređaje (njih čak 26 od 31 ispitanih). Također, to nam potvrđuju i odgovori koji su roditelji davali, a koji se odnose na edukativne videoigre i video-isječke.

S obzirom na mali broj sudionika i socijalno poželjne odgovore, nažalost nije bilo moguće usporediti dječje navike korištenja digitalnih uređaja sa stilom roditeljstva, kao što je planirano. Za takvu analizu, u nekim budućim istraživanjima, bio bi potreban puno veći broj sudionika kao i objektivnija metoda procjene stila roditeljstva.

7. LITERATURA

- Aftab, P. (2003). *Opasnosti interneta vodič za škole i roditelje*. Zagreb: Neretva.
- Anand, S. i Krosnick, J.A. (2005). Demographic Predictors of Media Use Among Infants, Toddlers, and Preschoolers. *American Behavioral Scientist*, 48, 539-561.
- Arendell, T. (1997). *A Social Constructionist Approach to Parenting. U: Contemporary Parenting*, Terry Arendell (ur.) Sage Publications Inc. Thousand Oaks, United States.
- Brown, A., Council on Communications and Media Executive Committee (2011). Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics*, 128(5), 1040-1045.
- Buljan Flander, G. i Karlović, A. (2004). *Odgajam li dobro svoje dijete*. Zagreb: Marko M. usluge d.o.o
- Ciboci, L., Kanižaj, I. i Labaš, D. (2011). *Djeca medija: od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Clark, L.S. (2013). *The parent app: Understanding families in the digital age*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Čudina Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Ćosić, P. (2019). *Kako roditelji mogu podržati djecu u svijetu medija*. Zagreb, Agencija za elektroničke medije i UNICEF. Preuzeto s <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2019/04/Priprema-za-roditeljske-sastanke-1.-4.razred-osnovne-s%CC%8Ckole.pdf> dana 1. 8. 2019.
- Derzyan, T. (2017). *The Influence of Cartoons on Children's Socialization*. Education Management and Planning. The Enlight Studies. Preuzeto s <https://enlightngo.org/language/en/post/7795>
- Foretić, N., Mihaljević, D. i Rodek, S. (2009). Utjecaj medija na fizičku inaktivnost djece. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, (58) 4, 381-397.

- Gutnick, A.L., Robb, M., Takeuchi, L. i Kotler, J. (2010). *Always connected: The new digital media habits of young children*. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.
- Haddon, L. i Vincent, J. (2014). *European children and their carers' understanding of use, risks and safety issues relating to convergent mobile media*. Milano: Educatt.
- Huston, A.C., Wright, J.C., Marquis, J. i Green, S.B. (1999). How young children spend their time: Television and other activities. *Developmental Psychology*, 35, 912–925.
- Ilišin, V. (2003). Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, (9) 2, 9-34.
- Ilišin, V., Marinović Bobinac, A. i Radin, F. (2001). *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Krosnick, J.A., Anand, S.N. i Hartl, S.P. (2003). Psychosocial Predictors of Heavy Television Viewing Among Preadolescents and Adolescents. *Basic and applied social psychology*, 25, 87-110.
- Laniado, N. i Pietra, G. (2005). *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija*. Rijeka: Studio TiM.
- Lenhart, A., Madden, M., Smith, A., Purcell, K. i Zickuhr, K. (2011). *Part 4: The Role of Parents in Digital Safekeeping and Advice-Giving*. Teens, kindness and cruelty on social network sites. Preuzeto s <https://www.pewinternet.org/2011/11/09/part-4-the-role-of-parents-in-digital-safekeeping-and-advice-giving/>
- Livingstone, S. i Helsper, E.J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 52(4), 581–599.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S. i Lagae, K. (2015). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style*. London: EU Kids Online, LSE.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
- Maleš, D., Milanović, M. i Stričević, I. (2003). *Živjeti i učiti prava*. Zagreb: Filozofski fakultet, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

- Mascheroni, G. i Ólafsson, K. (2014). *Net Children Go Mobile: Risks and opportunities (2nd edn)*. Milano: Educatt.
- Pernar, M. (2010). *Roditeljstvo*. Rijeka: Zavod za kliničku, zdravstvenu i organizacijsku psihologiju.
- Pregrad, J., Bouillet, D., Mikulić, M., Tomić Latinac, M., Pejnović, S. Šterk, T. (2007). *Priručnik projekta Za sigurno i poticajno okruženje u školama*. Zagreb: UNICEF
- Radesky, J.S., Kistin, C.J., Zuckerman, B., Nitzberg, K., Gross, J., Kaplan-Sanoff, M., Augustyn, M. i Silverstein, M. (2014). *Patterns of mobile device use by caregivers and children during meals in fast food restaurants*. Boston University Medical Center, Boston, Massachusetts.
- Rek, M. i Kovačić, A. (2018). Media and Preschool Children: The Role of Parents as Role Models and Educators. U: B. Skoko (ur.), *Medijske studije*, 9 (18), 27-43. Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti.
- Singer, J.L. i Singer, D.G. (1981). *Television, Imagination, and Aggression: A study of Preschoolers*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Subrahmanyam, K., Greenfield, P., Kraut R. i Gross, E. (2001). The impact of computer use on children's and adolescents' development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22 (1), 7-30.
- Šimunić, A., Gregov, Lj. i Pupiće-Bakrač, A. (2010). *Skala kvalitete obiteljskog funkcioniranja*. U: Tucak-Junaković i sur. (ur.), V. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*. Sveučilište u Zadru.
- Tatković, N. i Baf, M.R. (2011). Računalno-komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. *Informatologija*, 44, 27-30.
- Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A.R. i Connell, S.L. (2014). *Parenting in the Age of Digital Technology*. A National Survey. Center on Media and Human Development. School of Communication. Northwestern University.
- Wright, J.C. i Huston, A.C. (1995). *Effects of educational TV viewing of lower income preschoolers on academic skills, school readiness, and school adjustment one to three*

- years later*. Lawrence, KS: Center for Research on the Influences of Television on Children.
- Wright, J.C., Huston, A.C., Vandewater, E.A., Bickham, D.S., Scantlin, R.M., Kotler, J.A., Caplovitz, A.G., Lee, J.H., Hofferth, S. i Finkelstein, J. (2001). American children's use of electronic media in 1997: A national survey. *Applied Developmental Psychology*, 22, 31-47.
- Zhao, Y. (2012). *The Relations of Parental Acculturation, Parental Mediation, and Children's Educational Television Program Viewing in Immigrant Families*. Florida State University Libraries: College of education.
- Živković, Ž. (2006). *Dijete, računalo i internet*. Đakovo: Tempo.

8. PRILOZI

1. Intervju
2. Anketa o roditeljskoj kontroli dječjeg korištenja digitalnih uređaja
3. Skala roditeljske medijacije

INTERVJU – Odnos roditeljskog ponašanja i navika upotrebe digitalnih uređaja kod djece predškolske dobi

OPĆI PODACI:

ISPITIVAČ: Adela Vinković

DATUM PROVOĐENJA:

PODACI O ISPITANIKU:

DOB:

SPOL:

1. Pomognu li ti roditelji kada ih trebaš?
2. Koristiš li neku vrstu digitalnih uređaja (mobitel, tablet, Playstation)?
3. Koje digitalne uređaje koristiš?
4. Što radiš na tom digitalnom uređaju?
5. Koje vrste videoigara igraš, kako se zovu?
6. Određuju li ti roditelji kada trebaš prestati igrati igrice?

Prilog 2

Poštovani roditelji,

Molila bih Vas da ispunite anketni upitnik. Rezultate istraživanja upotrijebit ću u svrhu izrade diplomskog rada. Molila bih Vas da se na kraju anketnog upitnika potpišete, kako bih mogla spojiti odgovore s odgovorima Vaše djece. Podatci neće biti nigdje objavljeni jer nam je isključivo važna povjerljivost podataka. Studentica sam druge godine Diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku.

Hvala na suradnji!

1. Koristi li Vaše dijete digitalne uređaje (laptop, Playstation, mobitel, tablet i sl.)?
2. Ako je odgovor na prethodno pitanje pozitivan, koju vrstu digitalnih uređaja koristi?
3. Koliko sati dnevno Vaše dijete smije gledati animirane filmove (na računalu, laptopu, tabletu i sl.)?
4. Na koji način koristi navedeni digitalni uređaj (što radi na tom uređaju)?
5. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provede ispred digitalnih uređaja?

6. Kontrolirate li što Vaše dijete radi na digitalnom uređaju?
7. Kako biste reagirali da Vam dijete ima izljeve bijesa u trgovini jer mu ne želite nešto kupiti?
8. Kada bi Vaše dijete tražilo pomoć oko nečega, što biste učinili?
9. Što biste učinili da je Vaše dijete neraspoloženo, da se ponaša neuobičajeno?

Prilog 3

SKALA RODITELJSKE MEDIJACIJE

Dragi roditelji,

pred Vama se nalazi niz skala na kojima trebate procijeniti u kojoj mjeri se slažete s dolje navedenim tvrdnjama. Molim Vas da na skalama koje se nalaze uz svaku tvrdnju zaokruživanjem određenoga broja odredite stupanj slaganja s predloženim tvrdnjama.

Brojevi na skalama imaju sljedeće značenje:

- 1. Nikada**
- 2. Rijetko**
- 3. Ponekad**
- 4. Često**
- 5. Gotovo uvijek**

1. Edukativni sadržaji na digitalnim uređajima su korisni za razvoj djetetovog jezika?

1   2   3   4   5

2. Koliko često zajedno s djecom gledate edukativne video isječke na digitalnom uređaju?

(„Koliko često zajedno gledate edukativne programe?“, Zhao (2012))

1   2   3   4   5

3. Koliko često zajedno s djecom igrate edukativne igrice na digitalnom uređaju?

(„Koliko često zajedno gledate edukativne programe?“, Zhao (2012))

1   2   3   4   5

4. Gleda li Vaše dijete video isječke na YouTube-u na nekom stranom jeziku?
1   2   3   4   5
5. Kažete li svome djetetu da ugasi video isječak jer je na njemu neprikladan sadržaj?
1   2   3   4   5
6. Koliko često postavljate određeno vrijeme igranja igrice za Vaše dijete?
(„Koliko često postavljate određeno vrijeme gledanja televizije?“, Zhao, 2012))
1   2   3   4   5
7. Koliko često zabranjujete djetetu da gleda sadržaje na YouTube?
(„Koliko često zabranjujete djetetu da gleda određene programe?“, Zhao (2012))

1   2   3   4   5
8. Koliko često zabranjujete djetetu da igra igrice na digitalnom uređaju?
(„Koliko često zabranjujete djetetu da gleda određene programe?“, Zhao (2012))

1   2   3   4   5
9. Koliko često kupujete edukativne igrice Vašem djetetu?
1   2   3   4   5
10. Koliko često unaprijed određujete edukativne video isječke koje će Vaše dijete gledati?
(„Koliko često unaprijed određujete koje će edukativne programe gledati Vaše dijete?“, Zhao, 2012))
1   2   3   4   5

